

Toimialojen selvitykset tarkastuslautakunnan vuoden 2024 arviointikertomukseen

Johdanto

Vuosi 2024 meni Inarin kunnassa kokonaisuudessaan taloudellisesti onnistuneesti ja valtuuston asettamat tavoitteet saavutettiin pääosin. Tilinpäätöksen alkusanoissa kunnanjohtajan katsauksessa on tiivis yhteenveto kunnan taloudellisesta tilanteesta, sen kehittymisestä, vahvuuksista ja haasteista. Tarkastuslautakunta on samaa mieltä katsauksen analyysistä sekä johtopäätöksestä. Kokonaisuutena Inarin taloudellinen asema on vakaa ja kertynyt ylijäämä antaa kunnalle hyvän lähtökohdan tulevien vuosien suunnitteluun, ja taloudellisesti vaikeampien aikojen varalle. Vaikka kansantalous supistui lievästi, Inarissa erityisesti matkailu ja rakentaminen kehittivät suotuisasti. Inflaation hidastuminen ja maltillinen hintojen nousu tukivat talouden vakautta, vaikka korkotaso pysytteli edelleen korkealla osan vuodesta. Haasteina Inarissa nähdään kasvavan väestön aiheuttaman asuntopulan ratkaiseminen ja työvoimapula joillakin aloilla.

Kunnan verotulot ylittyivät odotuksiin nähden ja taloudellinen tulos muodostui ennakoitua paremmaksi. Investoinnit jäivät osittain toteutumatta aikataulullisista syistä, mikä osaltaan vahvisti tilikauden tulosta. Myös kuntakonsernin talous pysyi kohtuullisen hyvänä, vaikka yksittäiset tytäryhtiöt kohtasivat toimintaympäristön haasteita.

Tarkastuslautakunta katsoo, että valtuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa ovat pääosin toteutuneet, ja että kunnan toiminta on järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla.

Arviointikertomuksen kehittämisessä tarkastuslautakunta otti tavoitteeksi keskittymisen poikkeamiin sekä tarkastuslautakunnan havaintoihin, esityksiin ja kysymyksiin. Arviointikertomuksen sisältöä haluttiin tiivistää ja talous- ja toimintakertomuksen referointia vähentää.

Tarkastuslautakunnan kokoonpano

Inarin kunnan tarkastuslautakunnan jäsenet ja henkilökohtaiset varajäsenet 1.8.2021 alkaen valtuustokaudella 2021–2025:

Arto Leivo, puheenjohtaja	Harri Hirvasvuopio
Kari Lohiniva, varapuheenjohtaja	Satu Yliluoma
Arto Valo	Kaisa Tanhua
Eila Kallioinen	Kai Jentala
Katja Lettinen	Inker-Anni Linkola
Riitta Näkkäläjärvi	Arto Törmänen
Kirsti Saijets	Teija Tamminen

Tarkastuslautakunnan tehtävät ja toiminta

Tarkastuslautakunnan tehtävät on määritelty Kuntalain § 121. Sen keskeisin tehtävä on arvioida, ovatko kunnanvaltuuston kunnalle ja kuntakonsernille asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet toteutuneet. Arvioinnin kohteena voivat lisäksi olla toiminnan ja palveluiden järjestämisen tuloksellisuus ja tarkoituksenmukaisuus. Lautakunta tarkastelee erityisesti niitä tavoitteita, jotka eivät ole toteutuneet ja voi pyytää selvityksiä silloin, kun poikkeamien syitä ei ole esitetty toimintakertomuksessa. Kuntakonserniin kuuluvien tytäryhteisöjen toimintaa ja taloutta lautakunta arvioi valtuuston niille asettamien tavoitteiden toteutumisen näkökulmasta. Tarkastuslautakunta huolehtii myös kunnan ja sen tytäryhteisöjen tarkastustoiminnan yhteensovittamisesta, jotta kokonaisarviointi olisi kattavaa ja johdonmukaista.

Mikäli kunnan taseessa on kattamatonta alijäämää, tarkastuslautakunnan tehtävänä on arvioida myös talouden tasapainotuksen toteutumista sekä voimassa olevan taloussuunnitelman riittävyyttä.

Arviointityönsä perusteella tarkastuslautakunta laatii vuosittain arviointikertomuksen, joka esitetään valtuustolle. Kunnanhallitusta pyydetään antamaan selvitys niistä toimenpiteistä, joihin arviointikertomuksen havaintojen perusteella on ryhdytty tai aiotaan ryhtyä.

Tarkastuslautakunnalle kuuluu myös hallinnon ja talouden tarkastusta koskevien asioiden valmistelu valtuuston päätettäväksi. Lisäksi lautakunta valvoo kuntalain 84 §:n mukaista sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuuden noudattamista ja saattaa ilmoitukset valtuustolle tiedoksi. Lautakunta tekee kunnanhallitukselle esityksen sekä tehtäviään koskevista hallintosäännön määräyksistä että arvioinnin ja tarkastuksen talousarviosta.

Tarkastuslautakunnan työskentely vuonna 2024

Tarkastuslautakunta laati tilikaudelle 2024 tarkastussuunnitelman. Arviointityön painopistealueeksi tarkastuslautakunta valitsi vuodelle uuden kuntastrategian jalkautumisen käytännön toimintaan sekä yritys- ja kehittämispalvelut.

Tarkastuslautakunnan työskentely on tapahtunut pääasiassa kokoustyöskentelynä. Vuoden 2024 arvioinnissa kokeiltiin myös uudenlaista tapaa kerätä tietoa arviointia varten. Johtaville viranhaltijoille ja tytäryhteisöjen tilivelvollisille lähetettiin arviointikysymykset lomakkeena, joissa pyydettiin tietoja ja näkemyksiä mm. talouden ja toiminnan tavoitteiden toteutumisesta, haasteista ja riskeistä.

Tarkastuslautakunta on kokoontunut vuoden 2024 aikana 6 kertaa (2023: 5 kertaa) ja lautakunta on käsitellyt kokouksissaan 47 § (2023: 39 §).

Tarkastuslautakunnan kokouksissa on kuultu muun muassa seuraavia henkilöitä:

Tilapalvelupäällikkö Jaakko Korppila

Inergia Oy:n toimitusjohtaja Tommi Koskinen

Talouspäällikkö Pirjo Kyrö

Sivistysjohtaja Ilkka Korhonen

Kehitysjohtaja Henna Kontsas

Toimielinten toiminnan seurannan vastuualueet 2024:

Sivistystoimi: Riitta Näkkäläjärvi ja Eila Kallioinen

Tekniset palvelut: Arto Valo ja Kirsti Saijets

Kunnanhallitus: Arto Leivo

Konsernin tytäryhtiöt ja liikelaitokset: Katja Lettinen ja Kari Lohiniva

Tilintarkastajana tilikaudella 2024 on toiminut KPMG Oy Ab.

Tilintarkastuspalveluiden hankinta vuosille 2025–2026

Tarkastuslautakunta esitti valtuustolle, että se valitsee Inarin kuntakonsernin tilintarkastajaksi sopimuskaudelle 2025–2026 KPMG Oy Ab:n. Harkinnanvaraisten optiovuosien käytöstä päätetään erikseen. Valtuusto hyväksyi yksimielisesti tarkastuslautakunnan päätösehdotuksen 20.6.2024 § 41.

Katsaus tarkastuslautakunnan toimintaan 2021–2025

Toimikaudella 2021–2025 tarkastuslautakunta on arviointikertomuksissa painottanut erityisesti talouden ja toiminnan suunnittelun sekä raportoinnin asiakirjojen rakenteen ja sisällön kehittämistä. Näissä asioissa on tapahtunut hyvää edistymistä, ja tarkastuslautakunta kiittää kaikkia tähän kehittämistyöhön osallistuneita. Tavoitteiden ja niiden toteuman esittäminen on muuttunut havainnollisemmaksi, selkeämmäksi ja rakenteeltaan yhtenäisemmäksi. Poikkeamien syitä on perusteltu aiempaa kattavammin ja asiakirjojen sisältöä avataan nyt lukijalle selkeämmin. Parantunut esitystapa on lisännyt tiedon ymmärrettävyyttä niin päättäjien kuin kuntalaisten näkökulmasta. Suunnittelu- ja raportointiasiakirjat ovat paremmin jäsenneiltyä ja helpommin hyödynnettävissä arvioinnin tukena.

Kehittämisen jatkaminen on perusteltua useista syistä. Talouden ja toiminnan raportoinnin läpinäkyvyyden vahvistaminen edistää vastuullisuutta ja lisää luottamusta sekä kuntalaisten, että päättäjien keskuudessa. Samalla suunnittelun, raportoinnin ja arvioinnin kehittäminen tukee kunnan toimintojen jatkuvaa parantamista ja antaa paremmat edellytykset vaikuttaville päätöksille. Hyvin jäsenneilty ja selkeä asiakirjarakenne myös vähentää hallinnollista kuormitusta ja mahdollistaa tehokkaamman ja kohdennetumman arviointityön.

Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että kunnassa jatketaan järjestelmällistä kehittämistyötä, jonka tavoitteena on vahvistaa tiedolla johtamista, vastuullisuutta ja vaikuttavuutta kuntakonsernin toiminnassa.

Tarkastuslautakunnan oman toiminnan kehittäminen

Nykyisellään tarkastuslautakunta tekee arviointia koskevat päätökset ja suunnittelee sen sisällön, että vastaa arvioinnin käytännön suorittamisesta. Lautakunnan jäsenet, jotka ovat poliittisesti valittuja luottamushenkilöitä, toteuttavat käytännön arviointityön ja laativat arviointikertomuksen sisällön. Toimintamalli perustuu jäsenistön aktiiviseen osallistumiseen, mutta käytännössä edellytykset arviointityöhön vaihtelevat. Kaikilla lautakunnan jäsenillä ei esimerkiksi ole mahdollisuutta käyttää riittävästi aikaa arviointiin kokousten ulkopuolella, mikä vaikuttaa arvioinnin laatuun ja kattavuuteen.

Tarkastuslautakunta on kuluvalle valtuustokaudella tunnistanut ja tuonut esiin kunnan suunnittelu- ja raportointikäytäntöihin liittyviä kehittämistarpeita, joihin on myös tartuttu. Seuraava askel on tarkastella lautakunnan omia toimintatapoja ja voimavaroja. On aiheellista kysyä, ovatko tarkastuslautakunnan resurssit riittävät kattavan, laadukkaan ja vaikuttavan arviointityön toteuttamiseen. Tämän tarkastelun on syytä sisältää sekä ajalliset, että asiantuntijuuteen liittyvät resurssit.

Lautakunnan roolia arviointiin liittyvän päätöksenteon ja käytännön arviointityön välillä on syytä pohtia, samoin miten arviointityön tuki ja organisointi halutaan toteuttaa. Missä määrin lautakunnan jäsenten on tarkoituksenmukaista itse suorittaa käytännön arviointia, ja missä kohdin tarvitaan tukea, kuten asiantuntija-apua tai viranhaltijaresursseja.

Vaikka tarkastuslautakunta ei olekaan havainnut puutteita tämän asian suhteen, myös tilintarkastuksen resurssit ansaitsevat tarkastelun. Hyvän tilintarkastustavan toteutuminen edellyttää, että tilintarkastukseen on käytettävissä riittävästi aikaa ja että talousarviossa on varattu tarkoituksenmukainen määräraha. Mikäli tilintarkastuksen laajuus tai ajallinen ulottuvuus jää riittämättömäksi, voi se heikentää tarkastuksen laatua ja vaikuttavuutta.

Nyt kautensa päättävä tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että seuraava lautakunta arvioi sekä oman toimintansa, että tilintarkastuksen resurssien riittävyyttä. Samalla olisi syytä pohtia, miten arviointityön menetelmiä, ajankäyttöä ja asiantuntijatuen hyödyntämistä voidaan kehittää siten, että lautakunnan työ on jatkossakin luotettavaa, riippumatonta ja kunnan talouden- ja toiminnanohjausta aidosti tukevaa.

Talouden arviointi

Tuloslaskelma	2024	2023	TA 2024	Tot. %
Toimintatuotot	7 443	7 981	6 578	113,15 %
Henkilöstökulut	-16 337	-15 788	-16 816	97,15 %
Palvelujen ostot	-10 560	-10 091	-9 977	105,84 %
Muut toimintakulut	-6 849	-3 201	-7 193	96,70 %
Toimintakulut yhteensä	-33 746	-32 973	-33 986	99,29 %
TOIMINTAKATE	-26 304	-24 991	-27 408	95,97 %
Verotulot	18 050	18 783	17 200	104,94 %
Valtionosuudet	11 374	10 146	11 440	99,42 %
Rahoitustuotot ja -kulut	564	914	765	73,73 %
VUOSIKATE	3 685	4 851	1 997	184,53 %
Poistot ja arvonalentumiset	-3 456	-2 616	-3 041	113,65 %
TILIKAUDEN TULOS	229	2 235	-1 045	-21,91 %
Poistoeron ja rahastojen muutokset	10	117	59	16,95 %
TILIKAUDEN YLI/ALIJÄÄMÄ	239	2 352	-985	-24,26 %

Vuoden tilinpäätös oli ylijäämäinen ja talousarvion toteutumista sekä siihen liittyviä poikkeamia on kuvattu varsin hyvin. Poikkeamien perustelut on esitetty selkeästi euro- ja otsikkotasolla, mutta tarkastuslautakunta kiinnittää huomiota siihen, ovatko talousarviomuutokset kaikilta osin riittävästi selvitetty ja perusteltu. Esimerkiksi sivistystoimen osuudessa on esitetty ja perusteltu ennakoimattomia kuluja, kuten kasvaneet henkilöstömenot, varhaiskasvatuksen ylitykset, palveluostojen ja kalustohankintojen kasvut sekä kiinteistöverot. Kuitenkin avoimeksi jää, onko riittävästi arvioitu, miksi näitä kuluja ei ole voitu ennakoida, tai miten niiden ennakointi olisi ollut mahdollista. Talousarviomuutosten ajankohtaa ja talouden seurannan ajantasaisuutta tulisi mahdollisesti tarkastella syvällisemmin.

Samoin muiden toimielimien osalta nousee kysymys, ovatko ennakoinnattomat kulut, kuten Siulan alaskirjaus riittävästi ennakoitu. Ennakoinnin epäonnistuminen tai mahdollinen puute nostaa esiin tarpeen arvioida systemaattisesti, olisiko jo talousarviota laadittaessa ollut mahdollista paremmin tunnistaa ja ottaa huomioon tulevat kustannuspaineet.

Talousarvion muuttamista ja poikkeamien perustelemista on käsitelty osin hyvin, mutta tarkastuslautakunta katsoo, että talousseurannan ajantasaisuuteen ja ennakoinnin kehittämiseen olisi syytä kiinnittää huomiota, jotta tulevaisuudessa voidaan vähentää ennakoinnattomien kulujen määrää ja siten vahvistaa kunnallisen talousjohtamisen suunnitelmallisuutta. Tarkastuslautakunta kysyy, millaisiin toimenpiteisiin tässä on ryhdytty tai aiotaan ryhtyä?

Vastaukset tarkastuslautakunnan kysymyksiin ja huomioihin:

Talouspäällikkö:

Kuluvan vuoden aikana on tunnistettu kehityskohteita talouden prosesseissa, jotka tulee ottaa huomioon tulevan kauden talouden seurannassa. Tällaisia ovat mm. 1) asianmukaiset jaksotukset niin tuotoissa kuin kuluissa. Tällä varmistetaan, että kirjanpito eli toteumaluvut ovat ajan tasalla. Meidän tulee ymmärtää mistä toimintatuotot ja -kulut muodostuvat ja mitkä näistä ovat sellaisia eriä, jotka on syytä jaksottaa pidemmälle ajanjaksolle. Lisäksi tulee kartoittaa, onko tiedossa tuottoja tai kuluja, joista lasku tulee vasta seuraavan kauden puolella ja näistä tehdään varaus oikealle kaudelle. Ostolaskujen käsittelyssä tulee kiinnittää entistä tarkempaa huomiota sille, että lasku kohdistetaan oikealle toimialalle, kustannuspaikalle, projektille ja oikealle kaudelle; 2) Talousjärjestelmiin viedään talousarvioluvut tilikohtaisesti ja sellaisille tileille, joilla on ollut tapahtumia aiemmin tai tiedetään olevan tulossa tapahtumia tulevalla kaudella. Mitä yksityiskohtaisemmin talousarvioluvut ovat järjestelmässä, sen tarkempaa ja tehokkaampaa toteuma vs. budjetti -analysointi on; 3) Kuukausikohtainen seuranta toimialoilla: kuukauden kirjanpidon sulkeuduttua, toimialat käyvät läpi toteumaluvut ja vertaavat budjettiin. Tärkeä kysymys on, onko toiminnassa tapahtunut kauden aikana sellaisia muutoksia, jotka tulevat vaikuttamaan tilikauden toteumaan? Onko ostoissa mietitty sitä, onko sille varattuna määrärahoja? Talouden seuranta ja raportointia tulee jalkauttaa myös tulosyksiköitasolle, sillä heillä on myös tarkin kuva oman alueensa toiminnasta. Jotta talouden seuranta olisi ajantasaista, olisi tärkeää ymmärtää ja tunnistaa kauden syklisyys – mihin aikaan vuodesta tietyt tuotot ja kulut toteutuvat. Hyvänä esimerkkinä palkkakuluissa lomarahat, jotka nostavat kesäkuun palkkamenoja. Kaikki yllä mainitut ovat asioita, joista talousosasto on jo käynyt keskustelua toimialojen kanssa ja etenkin tulevan kauden talouden seurannassa tulemme kiinnittämään huomiota.

Talousarvion sitovuus

Talousarvion toteutuminen Inarin kunnassa toimintakatteen (nettomenot) osalta oli noin 26,3 milj. euroa. Toimintakate alittui arvioidusta noin 1,1 milj. euroa. Toimintakatteen toteutumaprosentti oli 96 %. Asukaskohtainen toimintakate oli noin 3 640 €/asukas.

Tilastokeskuksen julkaiseman väestön ennakkotilaston mukaan Inarin kunnan asukasmäärä 31.12.2024 oli 7 226.

Talousarviomuutoksia ja lisämäärärahopäätöksiä jouduttiin kuitenkin tekemään, joista yksi vietiin valtuustoon vasta seuraavan tilikauden puolella. Tämä korostaa tarvetta vahvistaa kunnan talouden ennakkointia ja seurantaa. Lisäksi ennakoitua suurempi väestönkasvu tuo mukanaan pidemmän aikavälin palvelu- ja resurssitarpeita, jotka tulisi huomioida tulevassa taloussuunnittelussa.

Tilintarkastajan tarkastushavainnot

Tilikauden aikainen tarkastus on suoritettu pääasiassa etänä marras-joulukuussa 2024.

Tilinpäätöstarkastus on tehty pääasiassa etänä maalis-huhtikuussa 2025.

Tilikauden aikaisen tarkastuksen toteutuksesta on raportoitu 11.12.2024 annetussa raportissa.

Tilikauden päättymisen jälkeen suoritettu tarkastustyö on painottunut tilinpäätöksen kannalta olennaisten erien varmentamiseen sekä hallinnon, sisäisen valvonnan, riskienhallinnan ja konsernivalvonnan tarkastamiseen.

Tilinpäätöksen arvionvaraiset erät liittyvät tavanomaisiin tilinpäätösjaksotuksiin. Tiedossamme ei ole kesken olevia riita-asioita, joilla olisi olennaista vaikutusta tilinpäätökseen. Emme ole havainneet erityisiä tai poikkeuksellisia väärinkäytösriskejä.

Kunnan tilinpäätöksessä on ilmoitettu vastuusitoumuksina velkojen vakuudeksi annetut kiinnitykset ja takaukset, leasing- ja vuokravastuut sekä kiinteistöinvestointien arvonalisäveron palautusvastuu. Myös johdannaissopimuksia koskevat tiedot on esitetty tilinpäätöksen liitetietona.

Kunta on antanut konserniyhteisöjen ja muiden puolesta takauksia yhteensä 20,8 miljoonalla eurolla.

Tilinpäätökseen on tehty merkittäviä korjauksia ja Kunnanhallitus on käsitellyt tilinpäätöksen uudelleen korjausten jälkeen. Korjattujen lukujen myötä tilinpäätös antaa oikean ja riittävän kuvan, ja toimintakertomuksen osalta kehitystyötä jatketaan vuoden 2025 tilinpäätöksessä.

Uuden kuntastrategian jalkautuminen käytännön toimintaan

Tarkastuslautakunta epäonnistui arviointisuunnitelman painopisteen asettamisessa. Uusi kuntastrategia hyväksyttiin vuoden 2024 aikana, joten sitä ei ole voitu käyttää toiminnan ja talouden suunnittelun perusteena. Siten sen huomioiminen arviointikertomuksessa ei ole ollut tarkoituksenmukaista. Uuden kuntastrategian huomioiminen arvioinnissa on mahdollista vuodesta 2025 alkaen, tuleva tarkastuslautakunta voi ottaa sen työn alle halutessaan.

Johtavien viranhaltijoiden vastauksissa tarkastuslautakunnan arviointikysymyksiin tuotiin esille uuden kuntastrategian vahvuutena aiempaa selkeämpi yhteys konkreettiseen toimintaan. Mahdollisuudet strategian huomioimiseen suunnittelussa ja toimeenpanossa, sekä strategisten tavoitteiden arvioimiselle ja mittaroinnille nähdään parantuneen.

Uuden kuntastrategian jalkautumisen sijaan arviointikertomuksessa on painotettu omistajapolitiikan arviointia. Tähän avautui hyvä tilaisuus konserniyhtiöiden johdolta arviointikyselyihin saatujen vastausten pohjalta.

Valtuusto

Vuonna 2024 valtuusto hyväksyi päivitetyn kuntastrategian ja elinvoimaohjelman Uusi kuntastrategia sisältää selkeitä tavoitteita ja mittareita, joiden avulla edistymistä voidaan seurata. Valtuuston talousarvion toteuma oli 96,9 %, ja vaaleista aiheutuneisiin lisäkuluihin haettiin kesällä 35 tuhannen euron lisämääräraha.

Kunnanhallitus

Kunnanhallitukselle asetetuista tavoitteista osa toteutui, osa jäi vielä kesken. Esimerkiksi viestinnän ohjeita päivitettiin häiriötilanteita varten ja työsuhteyööräetu otettiin käyttöön. Osallistuva budjetointi ja osallisuusohjelma etenivät, mutta ilmastosuunnitelman laatiminen ei käynnistynyt resurssien puutteen vuoksi. Kotouttamisohjelma siirtyi vuodelle 2025, koska uusi laki astui voimaan vasta vuoden lopussa.

Kunnanhallituksen talousarvio alittui – toteuma oli 86,6 %. Säästöä syntyi muun muassa siitä, että työllistämiseen varattuja määrärahoja ei tarvittu täysimääräisesti ja kehittämisspalveluissa oli henkilöstövajetta.

Hallinto-osasto

Hallinto-osasto tuki valtuuston ja kunnanhallituksen työtä huolehtimalla asiakirjahallinnosta, hallintopalveluista, henkilöstöasioista ja kehittämisestä. Vuoden aikana toteutettiin hallintopalvelujen kehittämishanke, jossa painopiste oli yhteistyön parantamisessa, asiantuntijuuden vahvistamisessa ja työn selkeyttämisessä. Hankkeesta saatiin hyvää palautetta ja sen seurauksena otettiin käyttöön uusia käytäntöjä, kuten säännölliset palaverit ja paremmat perehdytysmateriaalit.

Henkilöstön työhyvinvointia seurattiin tarkasti. Sairauspoissaolot vähenivät edellisvuodesta noin 30 %, ja työkykyyn liittyviin tilanteisiin puututtiin ajoissa. Tehtäväkuvia käytiin läpi kehityskeskusteluissa ja osaamista kehitettiin koulutusten avulla. Rekrytoinnit onnistuivat, ja henkilöstön osaaminen vahvistui.

Palveluiden laatua seurattiin muun muassa kuntalais- ja päättäjäkyselyillä. Kuntalaisten yleinen palvelutyytyväisyys oli 3,72 asteikolla 1–5. Parannettavaa havaittiin erityisesti asuntotarjonnassa ja tonttipolitiikassa, joihin kunta pyrkii vaikuttamaan esimerkiksi edunvalvonnan kautta.

Kokonaisuutena hallinto-osaston toiminta oli vakaata ja suunnitelmallista. Kuntastrategian toteutus ja palvelujen kehittäminen etenivät pääosin suunnitellusti. Osa tavoitteista, kuten ilmasto-ohjelman valmistelu ja vaikuttavuuden mittaaminen, edellyttää kuitenkin vielä jatkotoimia. Tulevat

lainsäädäntömuutokset, kuten valtionosuusuudistus ja TE-palveluiden siirtyminen kunnille, tuovat mukanaan uusia haasteita, joihin kunnan on varauduttava.

Yritys- ja kehittämispalvelut

Inarin kunnan yritys- ja kehittämispalvelut ovat vuoden 2024 aikana edistänyt kunnan elinvoimaohjelman tavoitteita, jotka painottuvat elinkeinorakenteen vahvistamiseen, osaavan työvoiman saatavuuteen, matkailun kehittämiseen ja saavutettavuuden parantamiseen. Toimintakertomuksessa mainitaan onnistumisina näiden osalta mm. 81 uuden yrityksen perustaminen Inarissa, matkailun aluemarkkinoinnin kilpailutus sekä onnistunut yhteistyö eri sidosryhmien kanssa.

Toiminnassa ilmeni myös haasteita, erityisesti henkilöstöressurssien ja hankerahoituksen osalta. Rekrytointien viivästyminen johti hankkeiden käynnistymisen myöhästymiseen, mikä vaikutti tulovirtaan ja talousarvion toteutumiseen. Hankkeiden rahoituspäätökset viivästyivät, mikä hidasti projektien käynnistymistä ja investointien toteuttamista. Johdon mukaan henkilöstövaje on heijastunut myös tiimin työkuormaan ja henkilöstön jaksamiseen. Työmäärän hallintaan tarvitaan riittävä resursointi ja selkeä työnjako. Johdon mukaan jaksamisen tukemiseen sekä työkuormituksen hallintaan aiotaan kiinnittää erityistä huomiota.

Talousarvion mittaristo ei johdon mukaan täysin vastannut toiminnan luonnetta. Mittareiden kehittämistä on syytä jatkaa, jotta niillä voidaan mitata ja kuvata toiminnan vaikuttavuutta ja tuloksellisuutta paremmin. Saadun palautteen perusteella yhteistyö kunnan muiden osastojen kesken on parantanut. Samalla kuitenkin todettiin, että kunnan organisaation sisäiset siilot, epäselvät roolit ja vastuut voivat edelleen haitata tehokasta yhteistyötä.

Tarkastuslautakunta katsoo, että yritys- ja kehittämispalveluiden toiminta on saavuttanut pääosin sille asetetut tavoitteet haastavissa olosuhteissa. Niiltä osin mitä tavoitteita ei ole saavutettu, on syihin esitetty riittävä selvitys.

Sivistysosasto

Sivistyslautakunta piti 11 kokousta ja käsitteli 83 §.

Sivistyslautakunnan toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet toteutuivat pääosin vuonna 2024. Merkittäviä saavutuksia olivat uusien koulu- ja päivähoitorakennusten valmistuminen Inariin ja Sevettijärvelle sekä digitaalisten palvelujen, kuten varhaiskasvatuksen Edlevo-järjestelmän käyttöönoton edistyminen.

Talousarvio ylittyi 805 tuhannella eurolla, syinä tähän olivat muun muassa kotikuntakorvaukset, pienentynyt valtionavustus ja kiinteistömuutoksiin liittyvät kulut. Talouden seurannassa on tapahtunut parannusta, mutta ennakkoinnissa ja seurannan ajantasaisuudessa on edelleen kehitettävää.

Varhaiskasvatus ja perusopetus toimivat hyvin. Ryhmäkoot pysyivät sallituissa rajoissa ja opettajien kelpoisuus hyvällä tasolla. Saamenkielisten opettajien saatavuus on yhä haaste. Lukion suorittaneiden

määrä ja opintopisteiden keskiarvo olivat myönteisellä tasolla. Vuosi 2024 oli Inarin kunnan varhaiskasvatuksen 50. juhlavuosi ja juhlatviikkoa vietettiin viikolla 40. Jokaisessa varhaiskasvatusyksikössä oli avoimet ovet sekä perheille järjestettiin toimintaa ja henkilöstölle yhteinen ruokailu. Varhaiskasvatuksessa lapsia oli 231 ja hoitopäiviä kertyi 34 316.

Peruskoulun päättötodistuksen saivat kaikki 53 koulunsa päättäneitä, mitä voi pitää hyvänä saavutuksena. Tulevaisuuden suurin haaste on laskeva oppilasennuste. Nykyisten tietojen perusteella oppilasmäärä laskee seuraavien 5 vuoden aikana 80 oppilaalla. Lukiossa oli 75 oppilasta ja vuonna 2024 valmistui 14 ylioppilasta. Lukion oppimäärä sisältää vähintään 150 opintopistettä ja ylioppilaat suorittivat keskimäärin 156,57 opintopistettä.

Kirjasto, kulttuuri, kansalaisopisto ja vapaa-aikatoimi tavoittivat laajasti kuntalaisia ja saivat hyvää palautetta. Harrastamisen Suomen malli sekä liikuntaneuvonta laajenivat. Kansalaisopistossa opiskelijoita oli 2 160, joista netto-opiskelijoita 985. Opettajista oli korkeasti koulutettuja arvioutua enemmän ja palkkakulut ylittyivät 8,8 %. Opetusta on aktiivisesti kehitetty vastaamaan asukkaiden toiveita.

Kirjastossa on laaja palveluaika ja sitä täydentää omatoimiaukioloaika vuoden jokaisena päivänä. Kirjastot ovat olleet avoinna 349 päivää vuonna 2024 ja kirjastoauto on ollut auki 616 tuntia. Lainauserien tunnusluvut ovat valtakunnallisella tasolla ja kirjasto on saanut erittäin hyvää palautetta asiakkailtaan.

Varsinaisia kulttuuritapahtumia järjestettiin 143 ja ne saavuttivat 6 462 osallistujaa. Kulttuurikasvatussuunitelmaa toteutettiin varhaiskasvatuksen ja kouluikäisten parissa järjestämällä 71 tapahtumaa, jotka saavuttivat 3 605 kävijää.

Vapaa-aikatoimi järjesti vuonna 2024 keskimäärin 17 ohjattua jumpparyhmää viikossa. Inarissa, Ivalossa ja Nellimissä osallistui toimintaan noin 11 henkilöä per kerta. Tammikuussa 2024 käynnistettiin liikuntaneuvonta Kuopion mallin mukaan.

Ivalon kuntosalin kävijämäärät ovat olleet nousussa ja myös Inarin kuntosalin käyttö on aktiivista. Hankkeen avulla toteutettiin Harrastamisen Suomen malli kerhoja Ivalossa, Inarissa ja Sevettijärvellä. Vapaa-aikatoimen talousarvion toteuma ylittyi ja toimintakuluja nostivat mm. Kaarteen kiinteistökustannukset (sähkö, vesi) ja vuokratulot.

Nuorisotilat Stönö Ivalossa ja Vintti Inarissa olivat auki pääasiassa arkisin ja tavoittivat Ivalossa 5370 ja Inarissa 2582 kävijää. Viestintäpajan toimintaan osallistui vuonna 2024 yhteensä 12 nuorta ja etsivä nuorisotyö tavoitti 36 asiakasta. Koulunuorisotyötä toteutettiin kaikissa Inarin kunnan kouluissa syksystä 2024. Toiminta suunniteltiin nuorten toiveiden pohjalta. Talousarvion toteuma oli 109 % ja se johtui pääasiassa kohonneista vuokratulokustannuksista ja kiinteistöihin liittyvistä kuluista.

Henkilöstön työkuorma ja psyykkinen kuormittavuus nousivat esiin kehittämiskohteina. Johtamista arvioidaan säännöllisesti, ja henkilöstön koulutusta kehitetään sähköisillä ja paikallisilla ratkaisuilla.

Keskeiset haasteet ovat oppilasmäärän ennakoitu lasku, henkilöstön saatavuus (erityisesti saamenkielisissä palveluissa), laajan kunnan hajautunut palvelurakenne sekä investointien jälkeiset käyttöönotto- ja ylläpitokustannukset.

Tarkastuslautakunta kiinnitti huomiota sivistysosaston suureen määräaikaisten työsuhteiden määrään vuoden 2024 toimintakertomuksessa, ja tiedusteli syytä siihen. Sivistysosaston mukaan kyse ei ole poikkeuksellisesta vuodesta, vaan ilmiö on rakenteellinen. Sivistystoimessa on yhteensä noin 230 työtehtävää, joista suurin osa sijoittuu varhaiskasvatukseen ja perusopetukseen. Määräaikaaisuudet johtuvat pääosin kolmesta tekijästä: kelpoisten hakijoiden puute erityisesti saamenkielisiin tehtäviin, toiseksi sijaisuudet ja kolmanneksi tuntiperusteiset työsuhteet esimerkiksi kansalaisopistossa. Lisäksi osa määräaikaaisuuksista liittyy osa-aikaisiin ja lyhytaikaisiin tehtäviin.

Sivistystoimi on keskeisessä roolissa Inarin kunnan vetovoiman ja palvelutason ylläpitämisessä. Arviointikohteina korostuvat jatkossa talouden hallinta, resurssien kohdentaminen ja vaikuttavuuden mittaaminen.

Tekninen osasto

Teknisen lautakunnan toiminta vuonna 2024 toteutui pääosin suunnitellusti. Käyttötalous pysyi hallinnassa toimintakatteen ollessa noin 96,0 % talousarvioon nähden, eli noin 90 tuhatta euroa alijäämäinen. Teknisen osaston mukaan investointien toteutusaste oli hyvä. Inarin kirkonkylään valmistui uusi koulu sekä Sevettijärven monitoimitalo rakennettiin ja sinne valmistui myös tilat varhaiskasvatukselle. Monitoimitalo Kuulas valmistui entisen lukion tiloihin sekä Inarin kirkonkylän varhaiskasvatuksen tilojen muutostyöt aloitettiin ja ne saadaan valmiiksi vuonna 2025. Merkittävin viivästys liittyi Inarin satama-alueen rakennustöihin, joiden aloitus siirtyi vuoden 2025 alkuun vesilain mukaisen lupaprosessin viivästymisen vuoksi. Joitain ostopalveluja ei saatu toteutettua tilauksista huolimatta.

Sähköinen lupa-asiointi laajeni, ja kaavoitus- sekä rakennusvalvontaprosessit pysyivät sujuvina. Yhdyskuntarakentamisessa toteutettiin useita asiakaslähtöisiä kohteita, kuten Ivalon Perhepuisto, Inarin Onnenkukkula sekä valaistut ulkoilureitit Saariselällä. Inarin ja Nellimin satamien suunnitelmat hyväksyttiin lautakunnassa, vaikka varsinainen rakentaminen siirtyi osin seuraavalle vuodelle. Kaavoitusprosessit kestivät tarkastelun myös oikeusasteissa. Viestintää on kehitetty ja osallistumismahdollisuuksia lisätty muun muassa yleisötilaisuuksien kautta.

Palveluiden laatua mitataan pääasiassa asiakaspalautteen ja käsittelyaikojen avulla. Tekninen osasto nostaa vahvuudeksi rakennusvalvonnan sujuvuuden ja kunnossapidon oikea-aikaisuuden. Kehittämiskohteina mainitaan kaavoituksen vuorovaikutuksen lisääminen, yleisten alueiden ilmeen parantaminen sekä eläinlääkintäpalvelujen resurssien turvaaminen.

Henkilöstön tehtäväkuvat ovat selkeitä ja niitä päivitetään säännöllisesti. Työhyvinvointia seurataan riskikartoitusten ja poissaolotilastojen kautta. Vuonna 2024 ei ilmennyt merkittäviä poikkeamia. Eläinlääkintäpalveluissa toteutettiin työnohjausta, ja kunnossapitohenkilöstölle valmistellaan

kehittämishanketta. Teknisen osaston mukaan organisaatio toimii asiantuntijavetoisesti ja tiiviissä yhteistyössä, mikä tukee työn sujuvuutta ja tavoitteista viestimistä.

Haasteita aiheuttavat muun muassa nopeasti muuttuva lainsäädäntö, kasvava työkuorma kaavoituksessa ja kunnossapidossa sekä asiakkaiden odotusten ja lainsäädännön reunaehtojen ristiriita. Lisäksi talvikunnossapidon sopimuskauden päättymisen aiheuttaa epävarmuutta toiminnan jatkuvuudelle ja resurssien mitoitukselle.

Arvioinnin perusteella tekninen lautakunta on suoriutunut tehtävistään pääosin tavoitteiden mukaisesti, ja tekninen osasto on tunnistanut keskeiset kehittämistarpeet ja toimintaympäristön riskit. Talous ja investoinnit olivat hyvässä hallinnassa, ja palvelutuotantoa kehitettiin aktiivisesti. Jatkossa keskeisiä painopisteitä ovat resurssien riittävyys, asiakaslähtöisyyden vahvistaminen ja ennakoiva palvelujen kehittäminen.

Kuntakonsernin ja tytäryhteisöjen arviointi

Kuntakonsernin vuoden 2024 kokonaistulos oli kohtuullinen, ylijäämää kertyi noin 1,4 miljoonaa euroa, ja kumulatiivinen ylijäämä 35,66 miljoonaa euroa. Inergia Oy, konsernin suurin tytäryhtiö, kohtasi edellisvuosien tapaan haasteita Venäjän hyökkäyssodan, kohoavien kustannusten ja ilmaston lämpenemisen vaikutusten vuoksi.

Tilikaudelta 2024 on laadittu konsernitilinpäätös kirjanpitolautakunnan kuntajaoston yleisohjeen mukaisesti eliminoiden sisäinen omistus, konsernin sisäiset tapahtumat sekä poistoero ja vapaaehtoiset varaukset. Konsernitilinpäätökseen on yhdistelty kaikki tytäryhteisöt ja jäsenkuntayhtymät. Lisäksi konsernitilinpäätökseen on yhdistelty osuus osakkuusyritys Pohjois-Lapin Ruoka Oy tuloksesta. Muita osakkuusyrityksiä ei ole yhdistelty.

Inarin kunnan omistajapolitiikan tavoitteet ja yhteisökohtaiset erityistavoitteet toteutuivat arviointikaudella pääosin. Useimmissa konserniyhteisöissä on systemaattisesti raportoitu tavoitteiden toteutumisesta suhteessa kunnan omistajapolitiikkaan. Myönteistä oli se, että monissa tapauksissa toteumaraportteihin sisältyi myös konkreettisia jatkotoimia tai esteiden kuvauksia.

Tytäryhteisöjen omistajatavoitteiden toteutumisen arviointi oli pääosin riittävää ja selkeää. Tavoite–toteuma-parit olivat monessa tapauksessa hyvin esitetty, ja poikkeamien syitä oli useissa yhtiöissä tunnistettu ja kuvattu avoimesti.

Arvioinnissa nousi esiin myös kehittämistarpeita. Joissakin tapauksissa toteumaa kuvattiin yleisluontoisesti, eikä se ollut selkeästi kytketty asetettuun tavoitteeseen. Ilmaisut kuten "osittain toteutunut" jäävät vaille tarkempaa analyysiä onnistumisista tai epäonnistumisen syistä. Paikoin mittareiden ja arviointikriteerien puuttuminen johti siihen, että tavoitteiden toteutumisen objektiivinen arviointi oli vaikeaa. Keskeisiä poikkeamia tai haasteita ei kaikissa tapauksissa ollut perusteltu riittävästi.

Tarkastuslautakunta kiinnitti arvioinnissaan huomiota myös omistajaohjauksen toimivuuteen. Omistajaohjauksen tehtävänä on varmistaa, että kunnan omistamien yhteisöjen toiminta ja hallinto ovat

linjassa valtuuston määrittelemien tavoitteiden kanssa. Kuntalain mukaan kunnan tulee ohjata tytäryhteisöjään siten, että koko kuntakonsernin etu toteutuu.

Konserniyhtiöiden johdolle suunnatun arviointikyselyn vastauksista nousi esiin epäselvyyksiä ja ristiriitoja liittyen omistajan asettamiin tavoitteisiin sekä kunnan kokonaisedun huomioimiseen tavoitteiden asetannassa ja perusteluissa. Tämä voi viitata siihen, että konsernijohton ja tytäryhteisöjen hallitusten välinen vuorovaikutus ja tavoitteiden yhteinen ymmärrys eivät ole kaikilta osin riittäviä.

Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan on tarpeen arvioida, onko omistajapolitiikka ja -ohjaus riittävän johdonmukaista, yhtenäistä ja selkeää tytäryhtiöiden suuntaan. Tavoitteiden selkeyttäminen, mittareiden kehittäminen sekä poikkeamien perustelun ja jatkotoimien kirjaaminen ovat tarpeellisia kehittämiskohteita. Omistajaohjauksen toimivuutta tulisi tarkastella osana koko kuntakonsernin johtamisrakennetta.

Vastaukset tarkastuslautakunnan huomioihin:

Kunnanjohtaja:

Kuntakonsernin omistajaohjauksen tuloksellisuudesta kuntakonsernin kokonaisedun toteutumisen, riskienhallinnan ja menettelytapojen kannalta tehtiin ulkopuolinen arviointi, jonka tuloksia, toimenpide- ja kehittämis ehdotuksia on alettu toteuttamaan vuoden 2025 aikana. Kuntakonsernin yhtiöiden strategiset tavoitteet päivitetään valtuustokausittain.

Kunnan tytäryhtiöt

Kunnan 100 % tytäryhtiöitä ovat Inergia Oy konserni, Inarin Kiinteistöt Oy konserni, Kiinteistökehitys InLike Oy konserni, Saariselkä Oy, Nuoriso- ja luontomatkailukeskus Inari Oy sekä Saariselän Siula Oy.

Inergia Oy (konserni)

Konsernin liikevoitto kasvoi merkittävästi (+75 %), mutta liikevaihtoennätystä ei saavutettu. Tulospäätös ohjelma tuotti hyviä tuloksia, ja tavoitetaso on saavutettavissa 1–3 vuoden sisällä sääolosuhteista ja kulujen noususta riippuen.

Osinkotavoite toteutui puoliksi, ja yhtiö on maksanut osinkoa tilikauden tuloksesta suunnitelman mukaisesti. Tavoitetaso on myös tässä 1–3 vuoden päässä. Verkosto-omaisuuden tasearvo laski hieman, mutta konsernin omavaraisuusaste kasvoi, eikä omaisuudenhallinta vaarannu lyhyellä eikä pitkällä aikavälillä. Investointeja tehtiin suunnitelman mukaisesti.

Hakkeen saatavuus ja kaukolämmön tulevaisuuden tuotantomuotoja selvitettiin, mutta uusia tuotantomuotoja ei laitettu tärkeysjärjestykseen eikä tehty investointipäätöksiä. Ivalon lämpökeskuksen ympäristölupahakemus jätettiin. Vaelluskalahankkeessa selvitettiin voimalaitoksen pysäyttämisen kustannukset ja osallistuttiin suunnitteluvaiheen käynnistykseen.

Konsernin toiminta osoittaa edistystä tuloksen kasvattamisessa, investoinneissa ja kestäväyyteen liittyvissä hankkeissa, mutta joissakin tavoitteissa tarkempi suunnittelu ja toteutus ovat vielä kesken.

Vuoden 2024 aikana Inergia Oy toteutti sille asetettuja omistajatavoitteita osittain, mutta kaikkien tavoitteiden samanaikainen saavuttaminen osoittautui yhtiön mukaan nykyisessä toimintaympäristössä mahdottomaksi. Erityisesti tavoitteeseen 0,8 miljoonan euron osingon maksamisesta kunnalle ei päästy. Yhtiön mukaan toimintaympäristö on Venäjän hyökkäyssodan takia olennaisesti ja ratkaisevasti muuttunut pysyvällä tapaa.

Inergian mukaan nykyiset omistajatavoitteet eivät ota riittävästi huomioon yhtiön asemaa yhteiskunnan kriittisten palvelujen tuottajana. Kokonaisturvallisuuden ja huoltovarmuuden merkitys on kasvanut, ja sen tulisi näkyä omistajapolitiikassa. Yhtiön johdon mukaan tavoitteet muodostavat keskenään tasapainoisen kokonaisuuden, jota tulisi tarkastella sellaisena ilman, että yksittäinen tavoite painottuu liikaa. Yhtiön johto katsoo osinkotavoitteen painottuvan nykyisellään liikaa ja irrallisena kokonaisuudesta. Muiden omistajatavoitteiden huomioiminen vaatii niiden taloudellista mahdollistamista.

Inergia tuo esiin myös tarvetta kehittää konserniohjausta. Omistajastrategiaa tai omistuksien intressejä ei yhtiön näkökulmasta ole selkeästi kuvattu. Omistajaohjauksen toivotaan olevan strategista ja systemaattista sekä tasapuolista konserniyhtiöiden välillä. Raportointivelvoitteet koetaan perusteltuina, ja viestinnän avoimuus on yhtiön mukaan ollut hyvällä tasolla. Kehittämiskohteena yhtiö ehdottaa konserniohjeeseen lisättäväksi selkeää rajaa konsernijohtoon ja operatiivisen päätöksenteon välillä Kuntaliiton suositusten mukaisesti. Vuosikellon käyttöönottoa konserniohjaukseen ehdotetaan säännöllisyyden ja läpinäkyvyyden lisäämiseksi.

Yhtiön mukaan konsernirakenne toimii nykyisellään tarkoituksenmukaisesti, eikä päällekkäistä liiketoimintaa ole.

Tarkastuslautakunta suosittelee, että Inergia-konsernille asetettavia tavoitetta tarkastellaan kokonaisuutena, huomioiden omistajan ja yhtiön pitkän aikavälin edut sekä yhtiön toimintaedellytykset yhteiskunnalle välttämättömien palveluiden tuottajana.

Tarkastuslautakunta kysyy, miten varmistetaan, että Inergialle asetettavat omistajatavoitteet ovat tasapainossa yhtiön liiketoiminnan kestävyiden, vastuullisuustavoitteiden ja sen asiakkaiden tarpeiden kanssa – erityisesti tilanteessa, jossa toimintaympäristö on pysyvästi muuttunut?

Vastaukset tarkastuslautakunnan huomioihin ja kysymyksiin:

Kunnanjohtaja:

Inergia-konsernin osalta on teetetty kunnan tilauksesta ulkopuolinen selvitys rahoitus- ja konsernirakenteesta sekä omistajaohjauksen tehostamisesta. Selvityksessä esiin tuotuja toimenpide-ehdotuksia liittyen omistajaohjaukseen on alettu toimeenpanna vuoden 2025 aikana. Yhtiötä koskevat strategiset omistajatavoitteet päivitetään vähintään valtuustokausittain ja niitä valmistellaan aina

yhteistyössä yhtiön kanssa. Syksyllä 2025 hyväksyttävissä omistajatavoitteissa on huomioitu kilpailukyky, kannattavuus, tuottavuus, kestävä kehitys ja ympäristö.

Inarin kiinteistöt Oy (Konserni)

Kaikki tavoitteet ovat pääosin toteutuneet. Kiinteistöjen myynti etenee ARA-rajoitusten puitteissa, tietojohtaminen ja kiinteistöhuolto on keskitetty tehokkaasti, ja asuntokannan uusiutuminen sekä taloudellinen tasapaino ovat toteutumassa kustannustehokkaiden peruskorjausten kautta.

Yhtiölle asetetut erityistavoitteet ovat toteutuneet. Omaisuuden järjestelyt etenevät suunnitelmallisesti, kiinteistö- ja rakennuttamispalvelut toteutetaan asiakaslähtöisesti, peruskorjausten ja uudistustoannon rahoitus on järjestetty, ja Severtijärven palvelukeskuksen toiminta tukee alueellisia palveluja sekä kohtuuhintaisia vuokra-asuntoja.

Konsernin tilikauden 2024 tulos oli noin 757 tuhatta euroa tappiollinen.

Yhtiön mukaan konserniohjaus on toiminut tarkoituksenmukaisesti, ja konsernin kokonaisetua on pystytty edistämään molemminpuolisella vuorovaikutuksella. Tavoitteiden asetanta perustuu kuntastrategiaan, ja niiden toteutumista seurataan säännöllisellä raportoinnilla. Raportointi on pääsääntöisesti tehty vaaditussa laajuudessa, ja kunnanhallituksen esittämät tarkennuspyynnöt on otettu huomioon.

Tarkastuslautakunta toteaa, että Inarin Kiinteistöt Oy:n toiminta on ollut linjassa valtuuston konsernitavoitteiden kanssa. Samalla esiin nousevat kehittämistarpeet konsernirakenteessa ja rahoituksen edellytysten turvaamisessa, erityisesti ARA-lainoituksen saatavuuden näkökulmasta. Vaikka tilikausi oli tappiollinen, yhtiön toiminta on arvioinnin perusteella ollut hallittua, tavoitteellista ja kuntakonsernin kokonaisetua tukevaa.

Kiinteistökehitys InLike Oy (konserni)

Yhtiölle asetetut tavoitteet ovat toteutuneet. Kiinteistöjen salkutus ja strategian suunnittelu saatiin valmiiksi ajallaan, ja energiatehokkuusinvestoinnit sekä erinomainen käyttöaste mahdollistivat yhtiölle poikkeuksellisen hyvän tuloksen.

Myös erityistavoitteet toteutuivat. Käyttöaste tiloissa on ollut lähes 100 %, aktiivinen vuoropuhelu asiakkaiden ja omistajan kanssa on edistänyt kehityshankkeita, ja kannattavuutta on parannettu jatkuvalla toiminnan tarkastelulla, vaikkei kiinteistöjä ole realisoitu.

Konsernin tilikauden 2024 tulos oli noin 234 tuhatta euroa voitollinen.

Nuoriso- ja luontomatkailukeskus Inari Oy

Yhtiö on edistynyt tavoitteissaan osittain. Vaikka talouden parantaminen ei täysin toteutunut, toiminta ja liikevaihto kasvoivat hieman. Päärakennuksen parannuksista osa on saatu valmiiksi ja rahoitus selvityksiä jatketaan. Nuorisomatkailun kehittämiseen liittyvät perusliiketoiminta, yhteistyö alueen toimijoiden kanssa sekä markkinointi ovat edistyneet.

Yhtiön toimintaa ohjaa Nuorisolaki, jonka vuoksi yli puolet toiminnasta tulee olla yleishyödyllistä. Tämä asettaa sille erityyppiset reunaehdot kuin muille konserniyhtiöille. Tämän vuoksi omistajaohjauksessa ja tavoitteiden asettelussa yhtiön toiminnan erityispiirteiden tunteminen on keskeistä. Valtuuston konsernitavoitteet on asetettu vuonna 2022, mutta ne eivät yhtiön mukaan ole välittyneet käytännössä toimintasuunnitelmiin eivätkä päivittyneet toiminnan seurantaan.

Konserniohjaus on toteutunut muodollisesti, tämän vuoksi yhtiö toivoo tiiviimpää ja keskustelevaa vuorovaikutusta, esimerkiksi yhteisiä tapaamisia konsernijohtoon kanssa. Raportointivelvoitteet on täytetty puolivuositain ja aikataulut ovat olleet selkeitä, mutta ohjauksellinen vuorovaikutus jää ajoittain vähäiseksi. Yhtiö pitää nykyistä konsernirakennetta toimivana, mutta toivoo parempaa käytäntöjen jakamista konserniyhtiöiden kesken.

Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan Vasatokka on toteuttanut ydintehtävänsä nuorisomatkailun edistäjänä ja alueen toimijoiden kumppanina. Taloudellisten tavoitteiden saavuttaminen on ollut haasteellista, mutta toiminta on ollut suunnitelmallista ja vastuullista. Kehittämistarpeita on erityisesti omistajaohjauksen selkeyttämisessä, tavoitteiden ajantasaisuudessa sekä yhtiön erityisroolin huomioon ottamisessa omistajaohjauksessa.

Saariselkä Oy (konserni)

Päätehtävänä ollut tonttien myynti sekä Teollistamissopimuksen valvonta tullut päätökseen vuoden 2023 aikana, nyt päätehtävänä hallinnoida Saariselkä Oy:n omistuksessa olevia vuokratontteja.

Saariselkä Oy ollaan sulauttamassa Inarin Kiinteistöt Oy:hyn.

Saariselän Siula Oy

Siulan osakekanta on nyt kunnan hallussa ja Siulasta on tehty ulkopuolinen arvonmääritys. Valtuuston 14.11.2013 tekemän päätöksen mukaisesti Saariselän Siula Oy:n osakkeet myydään. Päätös myynnistä, myyntiajankohdasta ja –kanavasta tulee päivittää valtuustossa.

Tilikauden tulos oli 96 tuhatta euroa voitollinen.

Kuntayhtymä

Pohjois-Lapin alueyhteistyön kuntayhtymän omistusosuus muuttuu vuosittain jäsenkuntien asukasmäärän suhteessa ja sen omistusprosentti nousi hieman Inarin kunnan osalta vuonna 2023 ollen nyt 43,48 %.

Elinvoimaohjelman tavoitteet

Kunnanhallituksen osalta elinvoimaohjelman tavoitteiden toteutus eteni vuonna 2024 pääosin suunnitellusti ja useita toimenpiteitä käynnistettiin tai valmisteltiin laaja-alaisesti. Merkittävä osa toimenpiteistä painottui suunnitteluun, verkostoitumiseen ja tapahtumiin sekä tavoitteita vietiin

käytäntöön monin tavoin. Resurssivaje vaikutti kuitenkin joidenkin tavoitteiden toteutumiseen. Hankkeiden viivästyminen ja henkilöstövaje heijastuivat myös talousarvion toteumaan.

Tarkastuslautakunta katsoo, että toimenpiteiden vaikuttavuuteen ja jatkuvuuteen tulee kiinnittää huomiota, sekä tuoda esille, miten toiminta johtaa pysyvästi elinvoiman vahvistumiseen.

Vastaukset tarkastuslautakunnan huomioihin:

Kehitysjohtaja:

Syyskuussa 2024 hyväksyttyyn elinkeino-ohjelmaan on kirjattu tarkemmin eri painopisteiden tavoitetilat ja mittaristo. Elinkeino-ohjelman toteuttamiseen on laadittu työlistaus ja aikataulutusta yritys- ja kehittämispalveluiden henkilöstölle. Vaikuttavuutta saadaan lisättyä, kun kehittämistyötä tehdään tiiviissä yhteistyössä kunnan muiden toimialojen kanssa. Hankerahoitusta haetaan vain strategian mukaisiin hankkeisiin, jolloin myös hankeressurssi keskittyy yhteisesti sovittujen asioiden edistämiseen. Uusi hankekoordinaattorin toimi tulee keskittymään hanketoimisto-toimintamallin kehittämiseen. Hankkeiden seuranta ja tuloksien hyödyntäminen tulee läpinäkyvämmäksi ja tavoitteellisemmaksi.

Sivistysosaston elinvoimaohjelman tavoitteet toteutuivat osin suunnitellusti, erityisesti henkilöstön koulutuksen ja osaamisen kehittämisen osalta. Työvoiman saatavuus osoittautui edelleen kriittiseksi haasteeksi ja osa tavoitteista, kuten oppimisympäristöjen kehittäminen ja alueellisen yhteistyön vahvistaminen jäi toteuman kuvauksessa vähälle konkretialle. Tavoitteiden ja toteutuman kuvauksen välinen yhteys jäi vajaaksi.

Tarkastuslautakunta pyytää jatkossa varmistamaan, että elinvoimaohjelmassa asetettujen tavoitteiden lisäksi kuvataan selkeät toimenpiteet ja tulokset, jolloin toimintaa voidaan arvioida järjestelmällisemmin.

Vastaukset tarkastuslautakunnan huomioihin:

Sivistysjohtaja:

Sivistystoimen, kuten muunkin kunnan, mittaristoa muokattiin vuoden 2025 talousarvioprosessiin selkeämmäksi, mitattavammaksi ja uuden 2024 hyväksytyn kuntastrategian mukaiseksi. Tarve muutoksiin esitettiin jo vuoden 2024 aikana, jolloin siihen päästiin vaikuttamaan. Uudistetun talousarvio- ja toimintasuunnitelman käyttöönoton jälkeen sitä tulee arvioida ja kehittää tarpeita vastaavaksi myös jatkossa. Arvioinnin mittaristo perustuu strategiassa esitettyihin tavoitteisiin ja niitä pyritään mittaamaan olemassa olevalla mittaristolla: hyte-kerroinmittarit, kuntaliiton tiedonkeruu, kouluterveyskyselyt ja muut valtakunnalliset tiedonkeruut, jotta saadaan valtakunnallista verrantoa. Tätä täydennetään kunnan omilla mittareilla ja tarpeilla.

Teknisen toimen elinvoimatavoitteet toteutuivat vuonna 2024 pääosin suunnitellusti ja konkreettisesti. Tonttitarjontaa, infrastruktuuria ja viihtyisyyttä kehitettiin monipuolisesti ja yhteistyö sidosryhmien kanssa oli aktiivista. Useat hankkeet kuten kaavoitus, puistoalueiden kehittäminen ja

valaistusuudistukset, edistivät suoraan elinympäristön ja asumisedellytysten parantamista ja toimenpiteet olivat linjassa tavoitteiden kanssa.

Tarkastuslautakunta kysyy, millä tavalla tekninen lautakunta huomioi kunnan strategiset tavoitteet, esimerkiksi reitistöjen pitkän aikavälin suunnittelun sekä asuntorakentamisen edellytysten vahvistamisen muuttuvassa taloustilanteessa?

Vastaukset tarkastuslautakunnan kysymyksiin ja huomioihin:

Tekninen johtaja:

Reitistöjen keskittämistä on toteutettu suunnitelmallisesti. Inarin kunta on ottanut hallintaansa Saariselkä – Ivalo pääväylät kelkkaurien osalta ja niiden linjauksesta käynnistetään reittitoimitus. Vastaava on toteutettu Inarista Pokkaan. Reittitoimituksella pysyvyys taataan pitkällä aikavälillä. Huollettujen ja ylläpidettyjen kelkkareittien tavoitteena on ohjata kulkua siten, että sen ulkopuolinen alue pysyy mahdollisimman koskemattomana.

Rakennetussa ympäristössä on paljon mahdollisuuksia arkiliikunnan ja virikkeellisen kävelyn- ja pyöräilyn ohjaamiseen ja tukemiseen. Tätä varten on toteutuksessa Inarin kunnan kävelyn- ja pyöräilyn edistämishjelma. Tavoitteina on kannustaa lähiliikkumisen mahdollisuuksiin niin paikallisia kuin matkailijoita ja ohjata liikkumista toivotulla tavalla tietyille reitistöille. Edistämishjelman perusteella laaditaan pitkän aikavälin investointisuunnitelma tarpeen ja vaikuttavuuden perusteella.

Inarin kunnassa asuntotuotannon voidaan katsoa olevan hyvällä tasolla ja kasvussa viime vuosiin nähden. Maankäytöllisesti tähän voidaan vaikuttaa muun muassa monipuolisella tonttitarjonnalla elinkeinoelämän ja kiinteistökehityksen tarpeisiin, jotka tuottavat asuntokantaa.

Tilapalvelut on toteuttanut elinvoimaohjelman tavoitteita vuonna 2024 hankinnoissaan. Pääosa hankinnoista ostettiin paikallisilla yrityksillä tai ulkopuolisilla toimijoilla, jotka hyödynsivät paikallista työvoimaa. Toiseen elinvoimaohjelman tavoitteeseen, sujuviin neuvonta- ja kasvupalveluihin ei oteta kantaa.

Hyvinvointiohjelman tavoitteet

Hyvinvointiohjelman tavoitteita kuvataan toimialoittain. Vuonna 2024 Inarin kunnan hyvinvointityössä näytetään edenneen suunnitelmallisesti ja poikkihallinnollisesti valtuustokauden 2022–2025 hyvinvointisuunnitelman mukaisesti. Toteuma osoittaa, että kunta onnistui useissa tavoitteissa, erityisesti yhteisöllisyyden, osallisuuden ja paikallisten toimijoiden tukemisessa.

Sisäinen valvonta ja riskienhallinta

Tarkastuslautakunta katsoo Inarin kuntakonsernin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan olevan vuonna 2024 suunnitelmallista ja pääosin hyvällä tasolla. Toimintakulttuuri ja ohjeistus tukivat valvontaa, mutta käytännön tasolla havaittiin kehittämistarpeita erityisesti riskien dokumentoinnissa ja talouden

ennakoinnissa. Häiriötilanteisiin varautuminen vaatii vahvistamista. Jatkossa tulisi panostaa erityisesti toimialojen käytännön toimintatapojen yhdenmukaistamiseen ja talouden seurannan kehittämiseen.

Vastaukset tarkastuslautakunnan huomioihin:

Talouspäällikkö:

Tulevassa tilinpäätösraportoinnissa tulemme kiinnittämään enemmän huomiota toimiala- ja yhtiökohtaiseen riskien tunnistamiseen, dokumentointiin ja riskeihin vastaamiseen. Tässä auttaa yhtenäinen riskilomake, jonka jokainen toimiala/yhtiö täyttää. Tunnistettujen riskien seurannan raportointi voisi olla hyvä ottaa osaksi kvartaaliraportointia kunnanhallitukselle. Talouden seurannan käytäntöä kehitetään niin että se on yhdenmukaista jokaisella toimialalla ja että raportoinnissa on yhteinen malli.